

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

---

ZESPÓŁ SZKÓŁ SPOŁECZNYCH NR 3 BIAŁOSTOCKIEGO TOWARZYSTWA OŚWIATOWEGO

BIOLOGI@

Innowacyjny Program Nauczania Biologii i Informatyki

Zeszyt ćwiczeń

Podstawy genetyki
Globalne i lokalne problemy środowiska
Kompedium wiedzy

*Anna Owsieniuk
Monika Zaleska-Szczygieł
Joanna Bagińska
Bożena Hackiewicz
Anna Karpowicz*

Białystok, 2013r.

SPIS TREŚCI

X. Podstawy genetyki	4
1. Temat: Budowa i rola kwasów nukleinowych. Zastosowanie funkcji logicznych w edytorze grafiki.	4
2. Temat: Organizacja materiału genetycznego w komórce. Autoprezentacja z wykorzystaniem programu Alligator Flash Designer.....	6
3. Temat: Zasady kodowania informacji genetycznej. Przedstawienie procesu replikacji DNA w programie Alligator Flash Designer.	9
4. Temat: Realizacja informacji genetycznej w komórce. Przedstawienie procesu replikacji DNA w programie Alligator Flash Designer - prezentacja i ocena prac.....	12
5. Temat: Powtórzenie wiadomości i umiejętności z zakresu genetyki molekularnej. Poznajemy język programowania - mój pierwszy program.	14
6. Temat: Pisemny sprawdzian wiadomości z zakresu genetyki molekularnej. Podstawowe polecenia języka programowania.	17
7. Temat: Podstawowe pojęcia genetyczne. Tworzymy prostą bazę danych.	19
8. Temat: Mechanizm dziedziczenia cech i płci u człowieka – rozwiązujemy zadania genetyczne. Wykorzystanie arkusza kalkulacyjnego do analizy danych.	21
9. Temat: Zmiany w materiale genetycznym. Komunikowanie się za pomocą komputera i technologii informacyjno-komunikacyjnych.	23
10. Temat: Choroby genetyczne człowieka i ich diagnostyka. Wykorzystanie komputera do poszerzania wiedzy.....	25
11. Temat: Choroby nowotworowe i ich profilaktyka. Środowisko pracy programu Pencil - krótka animacja.	28
12. Temat: Powtórzenie wiadomości i umiejętności z zakresu dziedziczenia cech. Pencil - tworzymy krótką, żartobliwą animację.	30
13. Temat: Sprawdzian wiadomości i umiejętności z zakresu dziedziczenia cech. Internet jako źródło informacji - symulacja kosztów podróży.	33
XI. Globalne i lokalne problemy środowiska	34
1. Temat: Przyczyny i skutki globalnego ocieplenia klimatu. Poznajemy język obiektowy - tworzymy postać w programie Scratch.	34
2. Temat: Wpływ człowieka na stan czystości środowiska. Zaczynamy poruszać duszkiem programu Scratch.	36
3. Temat: Odpady – problem XXI wieku. Uczymy duszka tańczyć - dodawanie dźwięku w programie Scratch.....	39
4. Temat: Czynniki wpływające na zdrowie człowieka. Możliwości programu Scratch - konstruujemy własną animację.	43
XII. Kompendium wiedzy	46
1. Temat: Kompendium wiedzy - Podstawy biologii. Edukacyjne oblicze informatyki.....	46
2. Temat: Kompendium wiedzy - Bakterie, protista, grzyby. Edukacyjne oblicze informatyki.....	48

3. Temat: Kompendium wiedzy- Budowa zewnętrzna i środowisko życia roślin. Edukacyjne oblicze informatyki.	50
4. Temat: Kompendium wiedzy - Funkcjonowanie roślin. Edukacyjne oblicze informatyki.	52
5. Temat: Kompendium wiedzy - Budowa zewnętrzna i środowisko życia zwierząt. Edukacyjne oblicze informatyki.	54
6. Temat: Kompendium wiedzy - Funkcjonowanie organizmu zwierząt. Edukacyjne oblicze informatyki.....	56
7. Temat: Kompendium wiedzy - Współdziałanie układów narządów w organizmie człowieka. Edukacyjne oblicze informatyki.	58
8. Temat: Kompendium wiedzy - Regulacja i koordynacja procesów życiowych. Edukacyjne oblicze informatyki.	60
9. Temat: Kompendium wiedzy - Stan zdrowia i choroby. Edukacyjne oblicze informatyki.	62
10. Temat: Kompendium wiedzy - Anatomia i fizjologia człowieka. Edukacyjne oblicze informatyki.....	64
11. Temat: Kompendium wiedzy - Interpretacja danych. Edukacyjne oblicze informatyki.	66
12. Temat: Kompendium wiedzy - Podstawy dziedziczności. Edukacyjne oblicze informatyki.....	69
13. Temat: Kompendium wiedzy - Ekologia i problemy środowiska. Edukacyjne oblicze informatyki.....	72
14. Temat: Kompendium wiedzy - Analiza zadań egzaminu gimnazjalnego. Edukacyjne oblicze informatyki.....	74
15. Temat: Kompendium wiedzy - Analiza zadań egzaminu gimnazjalnego. Edukacyjne oblicze informatyki.....	75

X. Podstawy genetyki

1. Temat:

Budowa i rola kwasów nukleinowych.

Zastosowanie funkcji logicznych w edytorze grafiki.

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Wykonaj model DNA, stosując dowolną technikę.

2. Temat:

**Organizacja materiału genetycznego w komórce.
Autoprezentacja z wykorzystaniem programu Alligator Flash Designer.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Określ znaczenie biologiczne procesu replikacji.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.

Zaznacz podpunkt, w którym przedstawione zostały pary zasad azotowych spełniające względem siebie zasadę komplementarności.

- a. A-T, G-C, A-A
- b. A-T i G-C
- c. A-G i C-T
- d. A-T i A-C

Zadanie 3.

Do podanej niżej jednej nici DNA dopisz drugą komplementarną nić DNA.

CGGCCTTATGCGTAAGGTCCGGATCA

.....

Informacja do zadania 4., 5. i 6.

W tabeli przedstawiono liczbę chromosomów charakterystyczną dla wybranych organizmów roślinnych i zwierzęcych.

organizm	liczba chromosomów	
	1	2
człowiek	A	23
pies	78	39
mucha domowa	12	6
ziemniak	48	b
drożdże	16	8

Zadanie 4.

Podkreśl prawidłowe stwierdzenie.
Cyframi 1 i 2 w tabeli oznaczono:

- A. 1- komórki autotroficzne, 2- komórki heterotroficzne
- B. 1- komórki rozrodcze, 2- komórki ciała
- C. 1- autosomy, 2- chromosomy homologiczne
- D. 1- komórki diploidalne, 2- komórki haploidalne

Zadanie 5.

Wpisz liczbę chromosomów w miejscach oznaczonych w tabeli literami a i b.

a = ...

b = ...

Zadanie 6.

Zaznacz te wnioski, które można sformułować w oparciu o informacje zawarte w tabeli.

- A. Liczba chromosomów w komórkach rozrodczych zawiera pojedynczą liczbę chromosomów.
- B. W wyniku mutacji liczba chromosomów zwiększa się dwukrotnie.
- C. Liczba chromosomów jest charakterystyczna dla danego gatunku.
- D. Za różnorodność genetyczną w komórkach osobników należących do jednego gatunku odpowiada liczba chromosomów.

3. Temat:

Zasady kodowania informacji genetycznej.

Przedstawienie procesu replikacji DNA w programie Alligator Flash Designer.

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Wyjaśnij, co to znaczy, że kod genetyczny jest uniwersalny.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2.

Korzystając z tabeli kodu genetycznego (podręcznik ☺), odczytaj i zapisz w postaci sekwencji zasad łańcucha DNA i mRNA, informację, na podstawie której powstał poniższy peptyd, zbudowany z 6 aminokwasów.

metionina - seryna - walina – glicyna - leucyna – prolina

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 3.

Poniżej przedstawiono dwie (a. i b.) sekwencje nukleotydów w mRNA.

- a. UUC UAC ACC CCG GAU
- b. UUU UAU ACG CCC GAC

Ustal, czy podane sekwencje (a. i b.) kodują takie same, czy różne aminokwasy.

Odpowiedź uzasadnij.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 4.

Pewne białko A jest kodowane przez 243 trójki nukleotydów, a białko B – przez 243 nukleotydy.

Podaj, która cząsteczka białka (A czy B) będzie zbudowana z większej liczby aminokwasów. Odpowiedź uzasadnij jednym argumentem.

.....

.....

.....

.....

4. Temat:

Realizacja informacji genetycznej w komórce.

**Przedstawienie procesu replikacji DNA w programie Alligator Flash Designer -
prezentacja i ocena prac.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

W poniższych zdaniach skreśl błędne informacje.

1. Białka są produkowane na podstawie instrukcji zapisanej w DNA/RNA.
2. Trzy sąsiadujące ze sobą nukleotydy tworzą kod genetyczny/kodon.
3. Proces wytwarzania białek zachodzi w cytoplazmie/jądrze komórkowym.
4. Informacja o budowie białka znajduje się w jądrze komórkowym/cytoplazmie.
5. Zasady ułożone we właściwej kolejności określają konkretny aminokwas/białko.

Zadanie 2.

Połącz element z pełnioną funkcją.

• tRNA	• koduje jeden aminokwas
• mRNA	• zawiera informacje dotyczące jednego białka
• kodon	• transportuje aminokwas na miejsce syntezy białek
• gen	• odpowiada za prawidłowe funkcjonowanie organizmu
• białko	• przenosi informacje o kolejności aminokwasów z jądra do cytoplazmy

Zadanie 3.

Korzystając z tabeli kodu genetycznego, odczytaj i zapisz w postaci sekwencji zasad łańcucha DNA i mRNA informację, na podstawie której powstał poniższy peptyd, zbudowany z 6 aminokwasów.

metionina - leucyna - walina – glicyna - seryna – prolina

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Temat:

**Powtórzenie wiadomości i umiejętności z zakresu genetyki molekularnej.
Poznajemy język programowania - mój pierwszy program.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Podane pojęcia przyporządkuj do odpowiednich łańcuchów:

charakterystyczne tylko dla DNA	Deoksyryboza
	reszta kwasu fosforowego
	Cukier
	nukleotyd adeninowy
	nukleotyd guaninowy
charakterystyczne tylko dla RNA	podwójna helisa
	nukleotyd uracylowy
	nukleotyd tyminowy
	nukleotyd cytozynowy
wspólne dla DNA i RNA	zasada azotowa
	pojedyncza nić

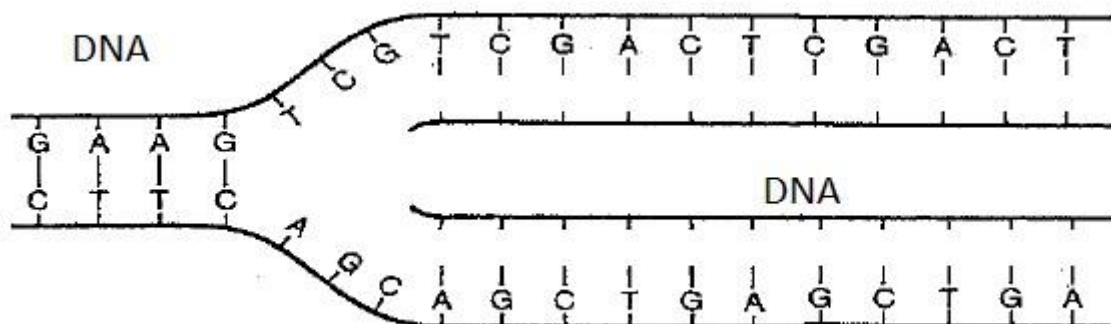
Zadanie 2.

Połącz element z pełnioną funkcją.

tRNA	koduje jeden aminokwas
mRNA	zawiera informacje dotyczące jednego białka
kodon	transportuje aminokwas na miejsce syntezy białek
gen	odpowiada za prawidłowe funkcjonowanie organizmu
białko	przenosi informacje o kolejności aminokwasów z jądra do cytoplazmy

Zadanie 3.

Zgodnie z zasadą komplementarności dopisz symbole zasad azotowych do fragmentów nowych nici powstałych w procesie replikacji.

Zadanie 4.

Wiedząc, że geny A, A oraz B, B leżą na autosomach, a geny R, r na chromosomach płci, narysuj 14 parę autosomów dziewczynki.

Zadanie 5.

Na podstawie informacji z lekcji zbuduj z odpowiednich „klocków” schemat blokowy algorytmu pracy z programem.

6. Temat:

**Pisemny sprawdzian wiadomości z zakresu genetyki molekularnej.
Podstawowe polecenia języka programowania.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Na podstawie programów stworzonych na lekcji napisz program:

- różnica - liczący różnicę dwóch liczb rzeczywistych
- iloczyn - liczący iloczyn dwóch liczb rzeczywistych

7. Temat:

**Podstawowe pojęcia genetyczne.
Tworzymy prostą bazę danych.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Zaznacz cechy, którymi się odznaczasz, wpisując znak X we właściwych komórkach tabeli.

cecha dominująca	x	cecha recesywna	X
włosy ciemne		włosy jasne	
włosy kręcone		włosy proste	
długie rzęsy		krótkie rzęsy	
oczy okrągłe		oczy wąskie	
składanie kciuka prawego na lewy		składanie kciuka lewego na prawy	
obecność włosów na środkowych paliczkach		brak włosów na środkowych paliczkach	
policzki z dołkami zwijanie języka w rurkę		policzki bez dołków brak zdolności zwijania języka w rurkę	
nieprzyrośnięty płatek uszny		przyrośnięty płatek uszny	

8. Temat:

Mechanizm dziedziczenia cech i płci u człowieka – rozwiązujemy zadania genetyczne.

Wykorzystanie arkusza kalkulacyjnego do analizy danych.

Miejsce na Twoją notatkę:

9. Temat:

Zmiany w materiale genetycznym.

Komunikowanie się za pomocą komputera i technologii informacyjno - komunikacyjnych.

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Wykonaj polecenia:

a) Podaj liczbę chromosomów występującą w kariotypie obok.

.....

b) Napisz, jakie zmiany zaszyłyby w kariotypie przedstawionym na rysunku w przypadku osoby z zespołem Downa.

.....

.....

c) Napisz, jaki rodzaj mutacji jest przyczyną wystąpienia zespołu Downa.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

źródło: www.genetyka-ginekolog.pl

Zadanie 2.

Podaj przynajmniej dwa argumenty uzasadniające celowość wykonywania badań prenatalnych.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

10. Temat:

**Choroby genetyczne człowieka i ich diagnostyka.
Wykorzystanie komputera do poszerzania wiedzy.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Przyporządkuj do nazw chorób genetycznych ich charakterystyczne objawy.

choroba		charakterystyczne objawy	
I	MUKOWISCYDOZA	A	niekontrolowane skurcze mięśni i zaburzenia umysłowe
II	HEMOFILIA	B	zaburzenia krzepliwości krwi
III	PLĄSAWICA HUNTINGTONA	C	gromadzenie się toksycznej substancji uszkadzającej układ nerwowy
IV	FENYLOKETONURIA	D	wydzielanie gęstego śluzu, między innymi w układzie oddechowym

I - ...

II - ...

III - ...

IV - ...

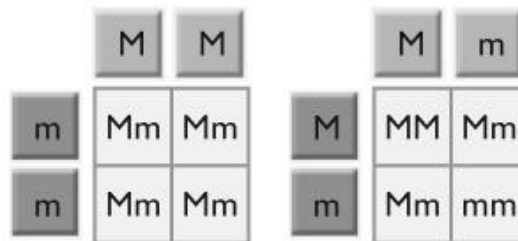
Zadanie 2.

Przykładem recesywnej choroby genetycznej jest mukowiscydoza.

- Zaznacz, w którym przypadku, a) czy b), mukowiscydoza może ujawnić się u potomstwa.

- Jeżeli matka jest nosicielką wadliwego genu, a ojciec jest chory.
- Jeżeli matka jest chora, a ojciec jest zdrowy.

- Zaznacz na ilustracji genotyp chorego dziecka.

Zadanie 3.

Daltonizm jest cechą sprzężoną z płcią. Na podstawie krzyżówek zamieszczonych w podręczniku zapisz krzyżówki:

a) zdrowej kobiety (nie nosicielki) z mężczyzną daltonistą

♀	♂		

..... - gen dominujący ..... - gen recesywny

..... X .....

GENOTYP F₁

.....

FENOTYP F₁

.....

b) kobiety nosicielki genu allelu warunkującego daltonizm z mężczyzną daltonistą.

♀	♂		

..... - gen dominujący ..... - gen recesywny

..... X .....

GENOTYP F₁

.....

FENOTYP F₁

.....

11. Temat:

**Choroby nowotworowe i ich profilaktyka.
Środowisko pracy programu Pencil - krótka animacja.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Na kartce formatu A5 opracuj ulotkę profilaktyki wybranego przez siebie nowotworu.

Zadanie 2.

Spośród wymienionych czynników wybierz i zakreśl te, które sprzyjają rozwojowi choroby nowotworowej.

- A. opalanie się w godzinach zwiększonego promieniowania UV
- B. nadwrażliwość organizmu na substancje niegroźne dla człowieka
- C. częste spożywanie produktów smażonych
- D. picie napojów sztucznie barwionych

Zadanie 3.

W tabeli przedstawiono dane dotyczące zachorowalności i umieralności kobiet na nowotwory.

lokalizacja nowotworu	zachorowalność – liczba przypadków	umieralność – liczba przypadków
szyjka macicy	493	273
płuca	472	250
piers	1151	410
jajnik	204	124
wątroba	184	181

Na podstawie danych zawartych w tabeli określ, gdzie jest zlokalizowany nowotwór, który ma największą wyleczalność i z czego może ona wynikać.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. Temat:

**Powtórzenie wiadomości i umiejętności z zakresu dziedziczenia cech.
Pencil - tworzymy krótką, żartobliwą animację.**

Miejsce na Twoją notatkę:

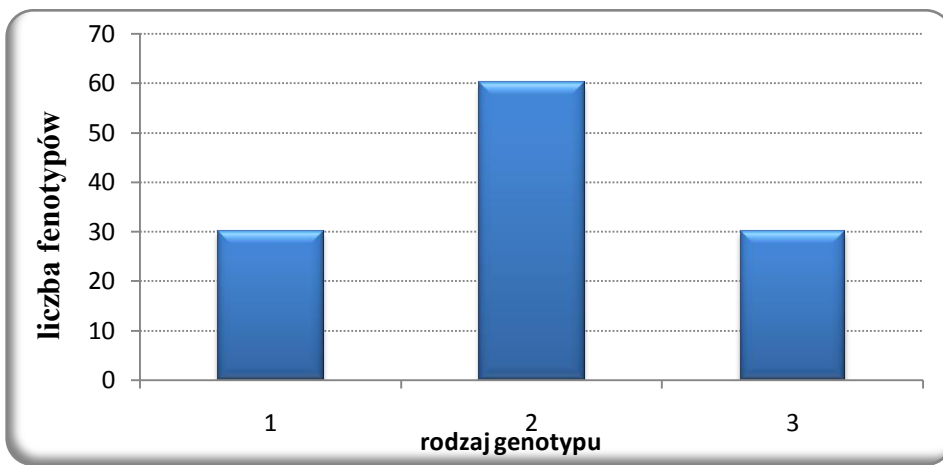
Zadanie 1.

Na kariotyp kobiety zdrowej, której ojciec chorował na hemofilię, składają się:

- 44 pary autosomów oraz chromosomy płci $X^H X^h$
- 22 autosomy oraz para chromosomów płci XX
- 22 pary autosomów oraz chromosomy płci $X^H X^h$
- 23 pary autosomów oraz chromosomy płci $X^h X^h$

Zadanie 2.

Na wykresie przedstawiono liczbę fenotypów pewnej cechy występującej w drugim pokoleniu losowo wybranej rodziny (cecha dziedziczona jest zgodnie z prawem Mendla).

Zapisz słownie, jakie rodzaje genotypów przedstawione na powyższym wykresie opisano cyframi 1, 2, 3.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

13. Temat:

**Sprawdzian wiadomości i umiejętności z zakresu dziedziczenia cech.
Internet jako źródło informacji - symulacja kosztów podróży.**

Miejsce na Twoją notatkę:

XI. Globalne i lokalne problemy środowiska

1. Temat:

Przyczyny i skutki globalnego ocieplenia klimatu.

Poznajemy język obiektowy - tworzymy postać w programie Scratch.

Miejsce na Twoją notatkę:

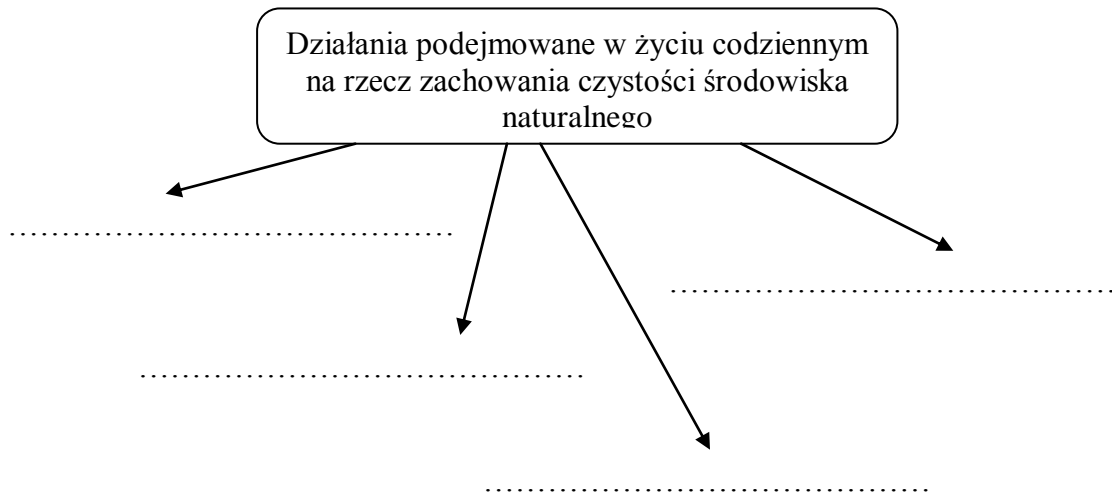

2. Temat:

**Wpływ człowieka na stan czystości środowiska.
Zaczynamy poruszać duszkiem programu Scratch.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.
Uzupełnij schemat.

Zadanie 2.
Utwórz ekologiczny dekalog rodziny.

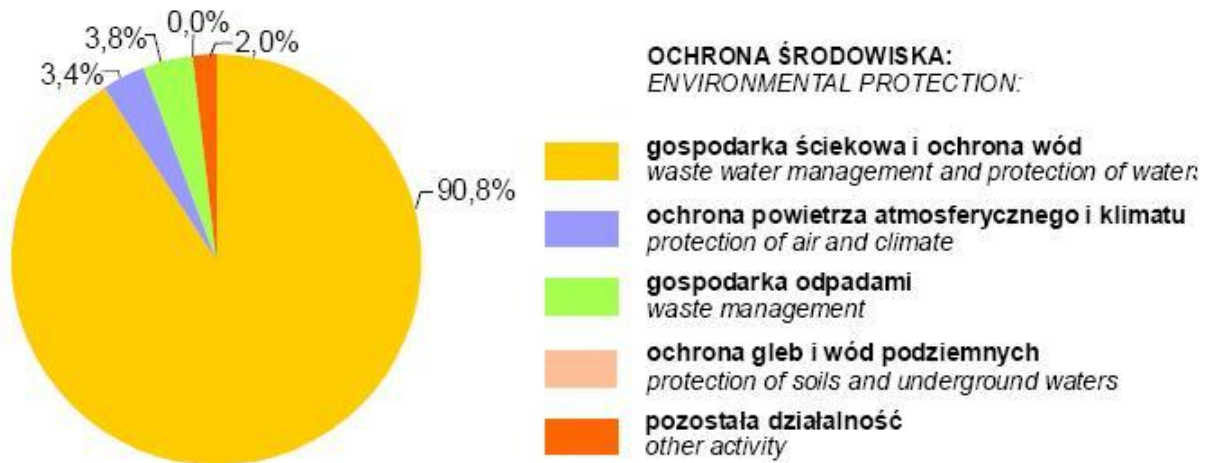
1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....
6. ....
7. ....
8. ....
9. ....
10. ....

Zadanie 3.

Poniżej przedstawiono strukturę wydatków inwestycyjnych na ochronę środowiska (mały rocznik statystyczny 2004). (st. IV 1b, II 1d, II 2f)

Poniżej przedstawiono strukturę wydatków inwestycyjnych na ochronę środowiska w 2009 roku.

http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/lodz/ASSETS_10m02_Struktura_wyd_inwest_ochrona_srodow.pdf

Wykonaj wykres słupkowy, porównując wydatki inwestycyjne w roku 2000 i 2002. Przedstaw co najmniej jeden wniosek wynikający z twojej analizy.

3. Temat:

Odpady – problem XXI wieku.

Uczymy duszka tańczyć - dodawanie dźwięku w programie Scratch.

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

1. Przeprowadź w domu segregację odpadów.
2. Zapoznaj się z odpadami znajdującymi się w pojemniku.
3. Przeprowadź ich segregację.
4. Nazwij poszczególne grupy odpadów.
5. Wypisz odpady przyporządkowane do danej grupy.
6. Uzasadnij swój podział.

plastik			
opakowanie PET			

Zadanie 2.

Uporządkuj odpady zgodnie z szybkością ich biodegradacji, wpisując obok cyfrę od 1 do 4.

- ..... puszka po coca-coli
- ..... skórka pomarańczy
- ..... plastikowa butelka po mleku
- ..... opakowanie tekturowe po butach

Zadanie 3.

Podkreśl produkty podlegające recyklingowi.

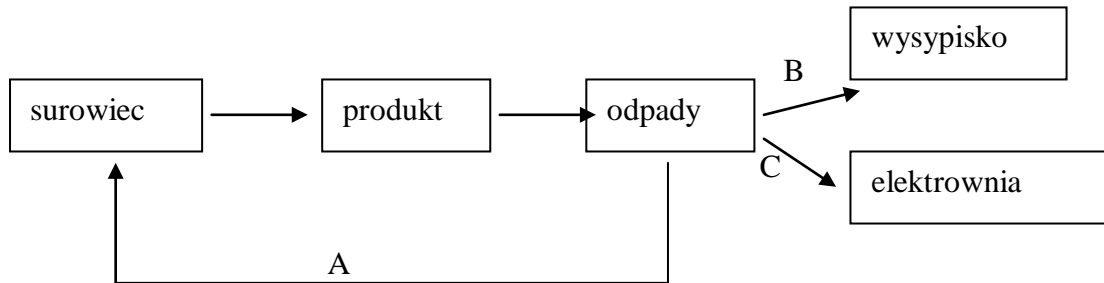
- baterie, kostka mydła, reklamówka, słoik po dzemie,
- spodnie dżinsowe,
- papierowa serwetka, rura miedziana

Zadanie 4.

Uzupełnij A, B, C, wpisując podane niżej pojęcia.

utylicacja, recykling, kompostowanie

A .....

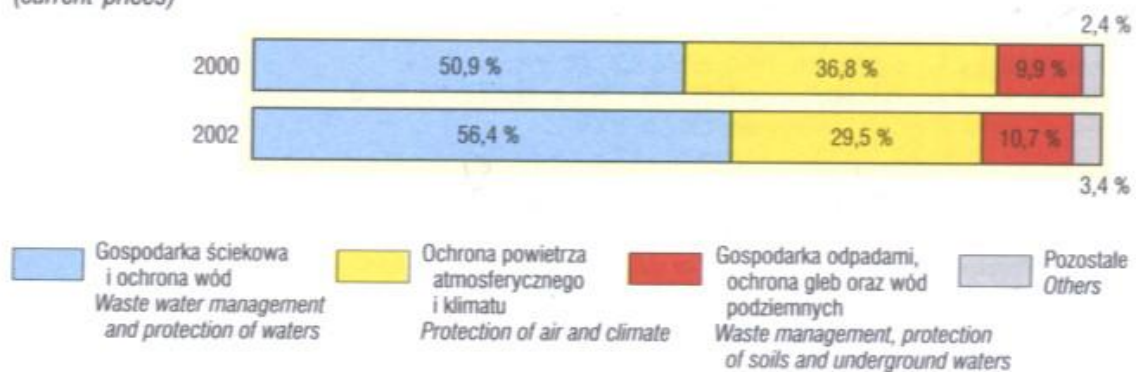
B .....

C .....

Zadanie 5.

Poniżej przedstawiono strukturę wydatków inwestycyjnych na ochronę środowiska (mały rocznik statystyczny 2004).

STRUKTURA WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH NA OCHRONĘ ŚRODOWISKA
(ceny bieżące)
STRUCTURE OF INVESTMENT EXPENDITURES ON ENVIRONMENTAL PROTECTION
(current prices)

Korzystając z powyższych informacji, wykonaj wykres słupkowy, porównując wydatki inwestycyjne w roku 2000 i 2002 i przedstaw co najmniej jeden wniosek wynikający z twojej analizy.

Wniosek/Wnioski:

.....

.....

.....

4. Temat:

Czynniki wpływające na zdrowie człowieka.

Możliwości programu Scratch - konstruujemy własną animację.

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Spośród wymienionych czynników zaznacz te, które są przyczyną chorób cywilizacyjnych.

- spożywanie zanieczyszczonego pokarmu
- zanieczyszczenie środowiska
- kontakt z chorą osobą
- brak ruchu
- używanie wspólnych przedmiotów

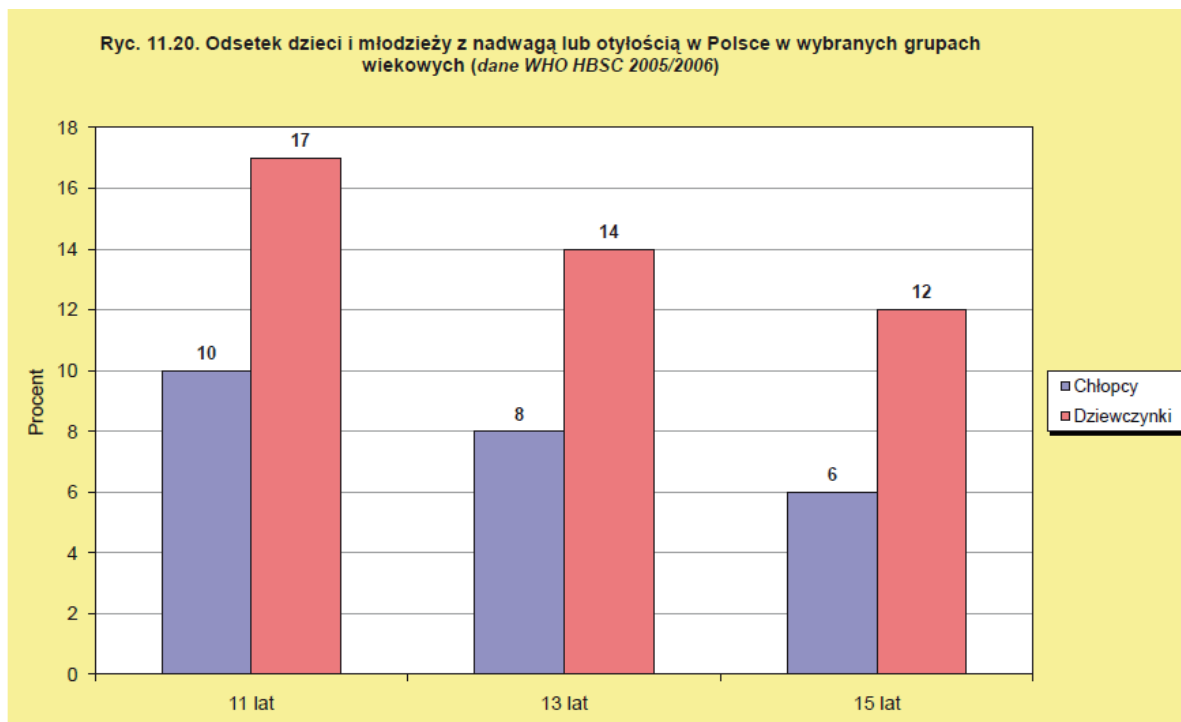
Zadanie 2.

Spośród wymienionych sposobów unikania zakażeń podkreśl te, które zapobiegają rozprzestrzenianiu się grypy.

- dotknięcie skóry chorego
- ograniczenie kontaktów z chorym
- mycie rąk przed posiłkiem
- stosowanie wyłącznie osobistych środków higieny

Zadanie 3.

Na wykresie przedstawiono odsetek dzieci i młodzieży z nadwagą lub otyłością (%) w wybranych grupach wiekowych.

Na podstawie analizy informacji przedstawionych na wykresie sformułuj wniosek dotyczący występowania nadwagi i otyłości w zależności od płci.

.....

.....

.....

XII. Kompendium wiedzy

1. Temat:

**Kompendium wiedzy - Podstawy biologii.
Edukacyjne oblicze informatyki.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Opracuj mapę mentalną do pojęcia komórka.

2. Temat:

**Kompendium wiedzy - Bakterie, protista, grzyby.
Edukacyjne oblicze informatyki.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Opracuj mapę mentalną do pojęcia protista.

3. Temat:

**Kompendium wiedzy- Budowa zewnętrzna i środowisko życia roślin.
Edukacyjne oblicze informatyki.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Opracuj mapę mentalną do pojęcia gametofit.

4. Temat:

**Kompendium wiedzy - Funkcjonowanie roślin.
Edukacyjne oblicze informatyki.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Opracuj mapę mentalną do pojęcia sporofit.

5. Temat:

**Kompendium wiedzy - Budowa zewnętrzna i środowisko życia zwierząt.
Edukacyjne oblicze informatyki.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Opracuj mapę mentalną do pojęcia lokomocja.

6. Temat:

**Kompendium wiedzy - Funkcjonowanie organizmu zwierząt.
Edukacyjne oblicze informatyki.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Opracuj mapę mentalną do pojęcia wymiana gazowa.

7. Temat:

Kompendium wiedzy - Współdziałanie układów narządów w organizmie człowieka.

Edukacyjne oblicze informatyki.

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Opracuj mapę mentalną do pojęcia krążenie.

8. Temat:

**Kompendium wiedzy - Regulacja i koordynacja procesów życiowych.
Edukacyjne oblicze informatyki.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Opracuj mapę mentalną do pojęcia współdziałanie.

9. Temat:

**Kompendium wiedzy - Stan zdrowia i choroby.
Edukacyjne oblicze informatyki.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Opracuj mapę mentalną do pojęcia choroba.

10. Temat:

**Kompendium wiedzy - Anatomia i fizjologia człowieka.
Edukacyjne oblicze informatyki.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Opracuj mapę mentalną do pojęcia profilaktyka.

11. Temat:

**Kompendium wiedzy - Interpretacja danych.
Edukacyjne oblicze informatyki.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Spożywanie alkoholu jest niebezpieczne dla zdrowia człowieka. Poziom alkoholu we krwi człowieka jest zwykle mierzony w promilach w wydychanym powietrzu, jak również w mg/dm^3 krwi.

Poniższa tabela pokazuje reakcje organizmu na różne dawki alkoholu.

liczba jednostek spożytego alkoholu	poziom alkoholu we krwi (mg/dm^3)	wpływ na organizm
2	300	zaczerwienienie skóry, stan pobudzenia
4	600	spowolnione reakcje, częściowa utrata kontroli nad mięśniami
6		zakłócenia mowy, znaczna utrata kontroli nad mięśniami
9	1200	utrata równowagi, podwójne widzenie
12		możliwa utrata przytomności

A. W organizmie znajduje się 1050 mg alkoholu na dm^3 krwi. Organizm może neutralizować 1 jednostkę alkoholu na godzinę. Oblicz, po jakim czasie organizm zneutralizuje alkohol.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

B. W Polsce nie wolno siadać za kierownicą, jeśli poziom alkoholu we krwi wynosi 100 mg/dm^3 . Posługując się danymi z tabeli, opisz prawdopodobny wpływ takiej dawki alkoholu na organizm.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

C. Oblicz:

- poziom alkoholu we krwi na spożytą jednostkę.

- poziom alkoholu we krwi w mg/dm^3 dla 6 i 12 jednostek spożytego alkoholu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. Temat:

**Kompendium wiedzy - Podstawy dziedziczności.
Edukacyjne oblicze informatyki.**

Miejsce na Twoją notatkę:

Zadanie 1.

Doświadczenie: Kombinacje genów

Potrzebujesz: 20 czerwonych nasion fasoli, 20 białych nasion fasoli, dwie papierowe torebki.
Nasiona fasoli reprezentują umownie geny: kolor czerwony jest dominujący, biały recesywny.

Wykonanie

1. Narysuj tabelkę wg wzoru:

kolejność wyciągania	torebka 1.		torebka 2.	
	czerwone nasiono	białe nasiono	czerwone nasiono	białe nasiono
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

2. Do każdej torebki wrzuc po 10 fasolek czerwonych i białych.
3. Wymieszaj zawartość torebek.
4. Sięgnij do każdej torebki i bez patrzenia wyciągnij po 2 fasolki z każdej z nich.
5. Sprawdź ich kolor, wyniki zanotuj w tabelce.
6. Włóż fasolki z powrotem do torebki.
7. Powtórz czynności z punktów 3.-7. jeszcze 9 razy.

- A. Określ genotypy roślin, które otrzymałeś, wyciągając nasionka fasolki.
- B. Który z nich pojawiał się najczęściej, a który najrzadziej?
- C. Jakie rodzaje genów będzie miała fasolka heterozygotyczna?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

13. Temat:

**Kompendium wiedzy - Ekologia i problemy środowiska.
Edukacyjne oblicze informatyki.**

Miejsce na Twoją notatkę:

14. Temat:

**Kompendium wiedzy - Analiza zadań egzaminu gimnazjalnego.
Edukacyjne oblicze informatyki.**

Miejsce na Twoją notatkę:

15. Temat:

**Kompendium wiedzy - Analiza zadań egzaminu gimnazjalnego.
Edukacyjne oblicze informatyki.**

Miejsce na Twoją notatkę: